

جمعیت‌شناسی ایران

جلد دوم

هم‌پیوندی جمعیت و توسعه

بیب‌اله زنجانی

استادیار

طه نوراللهی

پژوهشکده‌ی آثار

فهرست نویسی پیش از انتشار کتابخانه‌ی ملی ایران

سرشناسه:	زنجان، حبیب‌الله، ۱۳۱۸-
عنوان و نام پدیدآور:	جمعیت‌شناسی ایران/ حبیب‌الله زنجان، الهام فتحی، طه نوراللهی.
مشخصات نشر:	تهران: مرکز آمار ایران، پژوهشکده‌ی آمار، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری:	۲ جلد: جدول، نمودار.
فروست: مرکز آمار ایران: ۴۸۵۷.	
شابک دوره: ۸-۱۱۳-۴۰۹-۶۰۰-۹۷۸؛ ج. ۲: ۷-۱۳۶-۴۰۹-۶۰۰-۹۷۸	
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
مندرجات: ج. ۲: هم‌پیمایی جمعیت و توسعه.	
موضوع: جمعیت‌شناسی--ایران	
موضوع: Demography--Iran	
موضوع: جمعیت--افزاد	
موضوع: Overpopulation	
موضوع: اقتصاد--جنبه‌های اقتصادی	
موضوع: Population--Economic aspects	
موضوع: رشد اقتصادی--ایران	
موضوع: Economic development policy	
موضوع: ایران--سیاست	
موضوع: Iran--Population policy	
شناسه افزوده: فتحی، الهام، ۱۳۱۸-	
شناسه افزوده: نوراللهی، طه، ۱۳۳۰-	
شناسه افزوده: مرکز آمار ایران، پژوهشکده‌ی آمار.	
رده‌بندی کنگره: ۹۱۳۹۵ الف/۹۷۸ HB۵۳۲	
رده‌بندی دیویی: ۳۰۴/۶۰۹۵۵	
شماره‌ی کتاب‌شناسی ملی:	۴۰۷۳۱۵

موضوع: تولید: گروه پژوهشی آمارهای اقتصادی
صفحه‌آرایی: نجمه ناظریان

© ۱۳۹۵، پژوهشکده‌ی آمار

شماره‌ی ۱۴۵، خیابان سرتپ فکوری، خیابان باباطاهر، خیابان سرتپ فاطمی،
تهران ۱۴۱۳۷۱۷۹۱۱، ایران

Web: <http://www.srtc.ac.ir>

E-mail: info@srtc.ac.ir

دورنگار: ۸۸۶۳۰۴۴۰

تلفن: ۸۸۶۳۰۴۴۱

همه‌ی حقوق این اثر برای پژوهشکده‌ی آمار محفوظ است. هیچ بخشی از این کتاب بدون اجازه‌ی کتبی از ناشرش تکثیر یا به هر شکلی و با هر وسیله‌ای ذخیره کرد. استفاده یا تزیین از طرح جلد، ممنوع است.

حروف نگاری شده با قلم‌های یاس و Cambria Math و Times New Roman چاپ و صحافی شده در تهران، ایران.

چاپ یکم

شماره: ۱۰۰۰

شماره‌ی پیاپی نشریات مرکز آمار ایران: ۴۸۵۷

پیشنهاد برای نحوه‌ی نقل مطلب، جدول یا نمودار از این کتاب، به صورت زیر است:

زنجان، حبیب‌الله؛ فتحی، الهام؛ طه نوراللهی، (طه دی ماه ۱۳۹۵). جمعیت‌شناسی ایران.

تهران: مرکز آمار ایران، پژوهشکده‌ی آمار.

شابک دوره: ۸-۱۱۳-۴۰۹-۶۰۰-۹۷۸

ISBN 978-600-409-113-8

شابک جلد دوم: ۷-۱۳۶-۴۰۹-۶۰۰-۹۷۸

قیمت دوره: ۳۰۰۰۰ تومان

بسمه تعالی

پیشگفتار

در لغت‌نامه هند زبان جمعیت‌شناسی سازمان ملل متحد که به زبان فارسی نیز ترجمه شده است، آمده است که «جمعیت‌شناسی، مطالعه‌ی علمی جمعیت‌های انسانی است که در مرحله‌ی نخست به بررسی بُعد، ساختار، رشد و تحولات آن‌ها می‌پردازد». اولین تحقیق تجربی جمعیت‌شناسی، توسط جان گرانث انگلیسی با عنوان «ملاحظات طبیعی و سیاسی» در سال ۱۶۶۲ میلادی انتشار یافت و در پی آن به تدریج، اظهارنظرها و تحلیل‌های جمعیتی، بر پایه‌ی آمار و ارقام و مطالعات پراکنده شکل گرفت و کم‌کم شاخص‌هایی نیز معرفی و ارائه گردید. در سال ۱۸۵۵ میلادی «آشیل گیلارد» فرانسوی، اصطلاح جمعیت‌شناسی را بدیع و آن را تاریخ طبیعی و جمعیتی نوع بشر تعریف کرد. «رابرت ماتوس» اقتصاددان و کشیش انگلیسی نیز از نخستین افرادی بود که افزایش بی‌رویه‌ی جمعیت را به عنوان مشکلی جدی مطرح کرد. در سال ۱۸۷۰ میلادی شروع مطالعات علمی جمعیت می‌گذرد، این علم از نظر موضوعی و محتوایی گسترش وسیعی یافته و علاوه بر موضوع اساسی خود که در آغاز بیشتر معطوف به مطالعات کمی باروری، رشد و میر و مهاجرت بود که اجزای رشد جمعیت، خوانده می‌شوند، به تدریج موضوع‌های دیگری مانند ازدواج و طلاق نیز بر آن افزوده شد و سپس، مباحثی چون ساخت و ترکیب جمعیت نیز کم‌کم مد نظر قرار یافت. با شروع عصر برنامه‌ریزی که دورنگری، جزء جدایی‌ناپذیر آن است، آینده‌نگری‌های جمعیتی اجتناب‌ناپذیر گشت و در پی آن جمعیت‌شناسی به ابزار پویای برنامه‌ریزی تبدیل شد و در این عرصه، جزء لاینفک مطالعات اقتصادی و اجتماعی گردید.

به‌طور کلی می‌توان گفت که جمعیت‌شناسی، علمی است که به مطالعه‌ی ساختار، تحول و

حرکات جمعیت‌ها در زمان و مکان می‌پردازد و از ارکان اصلی مطالعات و برنامه‌ریزی‌های موضوعی چون توزیع و پراکندگی جمعیت، محیط‌زیست، فعالیت و اشتغال، آموزش و بهداشت، مسکن و سایر نیازهای مرتبط با جمعیت به شمار می‌رود.

کتاب حاضر که تنها کتاب کامل و کاربردی جمعیت‌شناسی ایران است و در دو جلد تحت عناوین «جمعیت‌شناسی ایران: ساختار و توزیع جمعیت» و «جمعیت‌شناسی ایران: هم‌پوندی جمعیت و توسعه» تدوین شده است، با توجه به نیازهای متعدد کاربران، برنامه‌ریزان، پژوهشگران و دانشجویان به توصیف، تحلیل و درک تحولات جمعیتی ایران از آغاز اولین سرشماری عمومی کشور تاکنون می‌پردازد و بر این باور است که داشتن آمار و اطلاعات به هنگام در مورد جمعیت و شاخص‌های مرتبط با آن از ابزارهای ضروری و لازم برای برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران پژوهشگران می‌باشد. بی‌تردید دسترسی به سری زمانی شاخص‌های جمعیتی به منزله‌ی چراغی است به راه برای مطالعات آیندگان روشن‌تر می‌کند. با این ایده است که در این کتاب سعی شده است به‌دنبال به‌نجم جمعیت و تقسیمات داخلی آن طی ۵۵ سال اخیر پرداخته و سپس منابع و روش‌های رسیدن به این داده‌های جمعیتی در ایران و موضوعات مختلف مربوط به آن را مورد بحث قرار دهد.

امید است انتشار این کتاب بتواند به‌خوبی قابل‌توجه باشد. لذا موجود را ترمیم کند. قطعاً اگر همکاری همه‌ی افرادی که در تدوین این کتاب نقش داشتند نبود، این مجموعه نمی‌توانست بدین صورت منتشر شود. لذا بر خود لازم می‌دانم از نویسندگان این کتاب آقایان دکتر حبیب‌الله زنجانی و طه نورالهی و خانم الهام فتحی که در تهیه این کتاب زحمات بسیاری را تحمل شده‌اند، سپاسگزاری کنم. همچنین از سرکار خانم نجمه ناظریان که با نظم، دقت و پشتکار خود مجموعه‌ی حاضر را آماده نموده‌اند، تشکر نمایم.

در پایان یادآور می‌شوم که اگر چه همه‌ی نویسندگان این کتاب، تلاش نموده‌اند که کاستی‌هایی را به انجام رسانند، ولی مسلماً این مجموعه به دلیل گستردگی کار نمی‌تواند خالی از اشکال باشد. لذا از تمامی صاحب‌نظران، پژوهشگران و خوانندگان محترم و علاقمندان به ترویج علم جمعیت‌شناسی در کشور انتظار می‌رود که با نقد و ارائه‌ی نظرات سازنده‌ی خود، نویسندگان و این پژوهشگر را در رفع کاستی‌های این کتاب و تهیه‌ی کتاب‌های دیگری از این دست، یاری نمایند.

زهرارضایی‌فرودی

رئیس پژوهشکده‌ی آمار

مقدمه

از پیدایش دانش جمعیت‌شناسی در دانشگاه‌های جهان بیش از هشتاد سال نمی‌گذرد. در این مدت، جمعیت‌شناسی بسط و توسعه‌ی وسیعی یافته و به یکی از موضوعات علمی و پژوهشی گم‌شده، دارآمد تبدیل شده است. آنچه که در گسترش این دانش و غنای آن بیش از همه مهم‌تر بوده، نقش فزاینده آن در برنامه‌ریزی‌های اقتصادی و اجتماعی بوده است و چون هیچ برنامه‌ای از این دست بی‌نیاز از یافته‌های این علم به ویژه پیش‌بینی‌ها و آینده‌نگری‌های جمعیت‌شناختی نبوده است، لاجرم پایه‌های توسعه‌ی برنامه‌ریزی، این دانش نیز گستره وسیعی یافته و به یکی از سازنده‌های مهم برنامه‌ریزی تبدیل شده است.

در کشور ما نیز جمعیت‌شناسی دیرینه‌ای جوان است. اولین درس جمعیت‌شناسی در دهه ۱۳۳۰ در دانشگاه تهران برقرار شد و به‌وسیله پژوهش‌های جمعیتی نیز با ایجاد بخش مطالعات جمعیتی در مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی آن دانشگاه شکل گرفت و در پی آن با تشکیل دانشکده‌ی علوم اجتماعی و تعاون در اوایل دهه ۱۳۵۰، گروه آموزش جمعیت‌شناسی هم تشکیل شد و رشته‌ی جمعیت‌شناسی در سطح کارشناسی و کارشناسی ارشد پذیرفت.

از همان آغاز فعالیت، بخش و گروه آموزش جمعیت‌شناسی، مطالعات و بررسی‌های جمعیتی در مورد ایران را آغاز نمودند و علاوه بر مقاله‌ها و کارهای پژوهشی در حالی که تعداد کتاب‌های تألیف و ترجمه شده در این زمینه از شمار انگشتان یکدست هم تجاوز نمی‌کرد، اولین مطالب منسجم جمعیت‌شناسی ایران به صورت فصلی در کتاب جمعیت‌شناسی ایران^۱ بیقی جهان در سال ۱۳۵۰، از بخش جمعیت‌شناسی مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشگاه تهران انتشار یافت و سپس در سال ۱۳۵۲ کتاب دیگری تحت عنوان «جمعیت ایران» به زبان فرانسه در زمره‌ی یکی از ۴۰ کتاب مونوگرافی جمعیت‌شناسی کشورهای جهان توسط کمیته بین‌المللی همکاری‌های تحقیقات و مطالعات جمعیتی^۱ (CICRED) فرانسه، به عنوان پیش زمینه

^۱ Comete International ede Cooperation en Recheché Demographique

کنفرانس بین‌المللی سال جهانی جمعیت، منتشر شد. لازم به یادآوری است که قبل از این کتاب‌ها، نتایج مطالعات باروری در نقاط روستایی چهار شهرستان کشور در سال‌های ۱۳۴۳ و ۱۳۴۴ و نتایج مطالعات باروری شهرهای تهران و اصفهان در سال‌های ۱۳۴۹ و ۱۳۵۱ از طرف بخش جمعیت‌شناسی منتشر شده بود و به دنبال آن‌ها تجزیه و تحلیل نتایج سرشماری ۱۳۴۵ کشور توسط بخش جمعیت‌شناسی، به صورت گزارش‌های موضوعی (در بیش از ۱۰ نشریه) راه را به روی تألیفات و تحقیقات جمعیتی گشوده بود. از آن به بعد با انتشار نتایج سرشماری‌ها و طرح‌های پژوهشی، و مقالات و نشریاتی که با استفاده از آن نتایج تهیه و تألیف می‌شد، جمعیت‌شناسی را به دانشی آشنا در مجامع علمی و برنامه‌ریزی تبدیل کرد. در عین حال فعالیت‌های دانشگاه‌های شیراز و اصفهان که در اولی ایجاد مرکز جمعیت‌شناسی و در دومی برگزاری نخستین سمینار ملی جمعیت و تنظیم خانواده شکل گرفت، قابل ذکر بوده و پژوهش‌های انجام شده در دسترس تئوریات جمعیتی و پژوهشکده آمار ایران نیز شایان تقدیر و ستایش است.

کتاب حاضر که تنها کتاب حاصل به‌کاربردی جمعیت‌شناسی ایران است در دو جلد تحت

عناوین:

جمعیت‌شناسی ایران: ساختار و رهیافت

جمعیت‌شناسی ایران: هم‌پیوندی جمعیت توسعه

و جمعاً در بیش از ۵۴۹ صفحه منتشر می‌شود. پس‌نویس اولیه این کتاب در حد یک جلد، توسط خانم الهام فتحی و آقای طه نوراللهی کارشناسان مرکز آمار ایران تهیه شده بود و سپس مطالبی توسط این‌جانب و همکاری نامبردگان بر آن افزوده شد و ویرایش، بازبینی و تکمیل قرار گرفت.

در این کتاب برای درک و تحلیل بهتر جمعیت‌شناسی ایران، مطالب نسبتاً جامع‌تری در شروع هر فصل نگاشته شده تا خواننده‌ی کتاب را بیشتر با کم و کیف مطالب مرتبط با آن فصل آشنا سازد و در پایان کتاب نیز فصلی تحت عنوان نرم‌افزارهای جمعیتی آورده شده است تا کاربران و دانش‌پژوهان را با ابزارهای جدید آشنا سازد. بی‌تردید تألیف یک کتاب جامع و تفصیلی بدون استفاده از نوشته‌ها و نظرات استادان و محققان و مراکز جمعیت‌شناسی و سازمان‌های بین‌المللی امکان‌پذیر نبوده و در مواردی مطالبی از آن منابع در فصل‌های کتاب آورده شده و لازم است از همه آن‌هایی که نوشته‌ها و اندیشه‌هایشان به غنای این کتاب انجامیده است

صمیمانه تشکر و قدردانی نماید و در عین حال بر کاستی‌های کتاب نیز که بیشتر از نحوه‌ی نگارش و نگرش‌های مؤلفان آن نشأت گرفته است، معترف باشد. به امید آن‌که با دریافت یادداشت‌های صاحب‌نظران ارجمند، نسبت به رفع آن‌ها در چاپ‌های بعدی اقدام گردد.

توجه به این نکته حائز اهمیت است که با توجه به این‌که اغلب اطلاعات این کتاب از سرشماری استفاده شده و از طرفی اطلاعات سرشماری در اواسط سال جمع‌آوری شده است، لذا در بسیاری از شاخص‌ها مانند شاخص‌های اشتغال و سواد و ... میزان به‌جای نسبت استفاده شده است. زیرا جمعیت مخرج کسر جمعیت نزدیک به میانه‌ی سال است.

رئیس‌رئیس محترم پژوهشکده‌ی آمار ایران به ویژه رئیس ارجمند آن خانم دکتر زهرا رضائی هرود صمیمانه سپاسگزاری می‌شود. همچنین از خانم نجمه ناظریان که تایپ این کتاب را به عهده داشته‌اند، صمیمانه سپاسگزاری می‌نماید.

مؤلفان

فهرست مطالب

جلد اول: ساختار و توزیع جمعیت

۱.....	۱. ایران در یک نگاه، مساحت، جمعیت
۱-۱-۱.....	۱-۱-۱- سرزمین ایران
۲.....	۲-۱- مساحت
۳.....	۳-۱- جمعیت
۳-۱-۱.....	۳-۱-۱- تاریخچه مختصری از آمارهای جمعیتی
۱۱.....	۳-۱-۲- شمارش و رشد آن
۱۴.....	۳-۱-۳-۱- سرشماری و آمارهای جمعیتی
۲۱.....	۳-۱-۳-۲- پراکندگی جمعیتی
۲۵.....	۲. منابع و روش‌های تولید داده‌های جمعیتی در ایران
۲۶.....	۱-۲- سرشماری
۲۷.....	۱-۱-۲- انواع سرشماری
۲۹.....	۱-۲-۲- اشکالات نتایج سرشماری
۲۹.....	۱-۲-۳- ویژگی‌های سرشماری
۲۹.....	۱-۲-۴- لزوم سرشماری جمعیت
۳۱.....	۱-۲-۵- کاربردهای سرشماری
۳۱.....	۲-۲- نمونه‌گیری
۳۲.....	۱-۲-۲- ویژگی‌های نمونه‌گیری
۳۲.....	۳-۲- آمارهای ثبتی و نظام آمارهای ثبتی
۳۳.....	۱-۳-۲- ویژگی‌های آمارهای ثبتی
۳۳.....	۲-۳-۲- برخی تفاوت‌های مهم نظام آمارهای ثبتی و سرشماری
۳۵.....	۳. ترکیب جنسی و ساختار سنی

۳-۱-هرم سنی	۳۵
۳-۱-۱-انواع هرم‌های سنی	۳۷
۳-۱-۲-رشد تغییرات هرم‌های سنی جمعیت ایران	۴۰
۳-۲-گروه‌های عمده سنی	۴۵
۳-۳-میانه سنی	۵۳
۳-۴-میانگین سنی	۵۵
۳-۵-نسبت جنسی جمعیت	۵۶
۴-خانوار و خانواده	۶۱
۴-۱-تعریف خانوار	۶۱
۴-۲-تعریف نواده	۶۲
۴-۳-ترکیب خانوار	۶۴
۴-۴-شمار خانوار	۶۴
۴-۵-انواع خانوار	۶۶
۴-۶-اندازه‌ی خانوار	۷۱
۴-۶-۱-تغییرات اندازه‌ی خانوار در ایران	۷۱
۴-۷-تعداد افراد خانوار	۷۴
۴-۸-سرپرست خانوار برحسب جنس	۷۷
۵-ازدواج و زناشویی	۸۱
۵-۱-میانگین سن ازدواج اول	۸۱
۵-۱-۱-روش مستقیم محاسبه‌ی میانگین سن ازدواج اول	۸۲
۵-۱-۲-روش‌های غیرمستقیم محاسبه‌ی میانگین سن ازدواج اول	۸۲
۵-۲-فاصله سنی زوجین	۸۸
۵-۳-میزان خام (ناخالص) ازدواج	۸۹
۵-۴-میزان عمومی ازدواج	۹۰

- ۵-۵- الگوی ازدواج ۹۱
- ۵-۶- میزان ازدواج کل ۹۲
- ۵-۷- پیش‌رسی ازدواج ۹۳
- ۵-۸- مضیق‌های ازدواج ۹۴
- ۵-۹- تجرد قطعی ۹۵
- ۵-۱۰- میزان ازدواج سن‌ویژه ۹۶
- ۱۱-۱۱- همسری بر اثر طلاق ۹۶
- ۱۱-۱۱- میزان خام طلاق ۹۷
- ۱۱-۱۱- میزان خاص طلاق ۹۸
- ۵-۱۱- نسبت طلاق به ازدواج ۹۸
- ۶- باروری ۱۰۱
- ۶-۱- روش‌های مستقیم ۱۰۱
- ۶-۱-۱- میزان خام موالید ۱۰۲
- ۶-۱-۲- میزان باروری عمومی ۱۰۴
- ۶-۱-۳- میزان باروری در سن معین ۱۰۷
- ۶-۱-۴- میزان باروری کل ۱۰۷
- ۶-۱-۵- سطح جانشینی ۱۱۲
- ۶-۱-۶- میزان تجدید نسل ۱۱۳
- ۶-۱-۷- تغییر در الگوی باروری ۱۱۴
- ۶-۱-۸- نسبت دخترزایی ۱۱۶
- ۶-۱-۹- میانگین سن فرزندآوری ۱۱۷
- ۶-۱-۱۰- رابطه بین میزان‌های باروری و نحوه تبدیل آن‌ها به یکدیگر و سازگاری بین آن‌ها ۱۱۸
- ۶-۱-۱۱- فاصله بین موالید در باروری نکاحی ۱۱۸
- ۶-۱-۱۲- روش بازماندگی معکوس ۱۱۹

۱۲۰	۶-۱-۱۳- میزان باروری بر حسب رتبه ولادت
۱۲۱	۶-۲- روش های غیرمستقیم
۱۲۲	۶-۲-۱- روش های مبتنی بر داده های توزیع سنی جمعیت
۱۲۵	۶-۲-۲- روش رله: نسبت کودک به زن
۱۲۷	۶-۲-۳- روش های مبتنی بر پرسش های ویژه ی باروری
۱۲۹	۷. مرگ و میر
۱۲۹	۱-۱- میزان خام مرگ
۱۳۱	۱-۲- میزان مرگ ویژه
۱۳۲	۷-۲-۱- میزان مرگ و میر سن ویژه
۱۳۲	۷-۲-۲- نسبت مرگ و میر نسبی
۱۳۲	۷-۲-۳- میزان مرگ و میر نوزادان
۱۳۵	۷-۲-۴- میزان مرگ و میر کودکان ۴-۱۰ ساله
۱۳۶	۷-۲-۵- مرگ و میر مادری
۱۳۷	۷-۲-۶- روش های اندازه گیری مرگ و میر مادری
۱۴۰	۷-۲-۷- میزان های مرگ بر حسب علت
۱۴۴	۷-۳- امید زندگی در بدو تولد
۱۴۷	۷-۴- روش های غیرمستقیم برآورد مرگ و میر نوزادان
۱۴۷	۷-۴-۱- روش براس
۱۴۷	۷-۴-۲- روش های تراسل و سالیان
۱۴۸	۷-۴-۳- روش فیتی
۱۴۸	۷-۴-۴- روش پالونی- هلیگمن
۱۴۹	۷-۴-۵- روش جانسون
۱۵۰	۷-۵- روش های غیرمستقیم برآورد مرگ و میر بزرگسالان
۱۵۰	۷-۵-۱- روش یتیمی

جمعیت‌شناسی ایران

- ۷-۵-۲- روش بיוگي ۱۵۱
- ۷-۶- امید زندگی و تهیه جدول عمر ۱۵۲
۸. مهاجرت و بازتوزیع جمعیت ۱۵۵
- ۸-۱- مفاهيم مربوط به مهاجرت در جمعیت‌شناسي ۱۵۵
- ۸-۲- روش‌های مستقیم محاسبه شاخص‌های مهاجرت ۱۵۷
- ۸-۳- روش‌های غیرمستقیم محاسبه شاخص‌های مهاجرت ۱۶۱
- ۱-۱- مهاجرت‌های داخلی ۱۶۳
- ۱-۱-۱- منابع تهیه اطلاعات مربوط به مهاجرت در ایران ۱۶۳
- ۸-۴-۲- سؤالات مربوط به مهاجرت در سرشماری‌های نفوس ایران ۱۶۵
- ۸-۴-۳- مهاجرت‌ها، دور ای ۱۶۸
- ۸-۴-۴- ویژگی‌ها و مهاجران داخلی ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۰ ۱۶۹
- ۸-۴-۵- ساختار سنی و جنسی مهاجرین ۱۷۱
- ۸-۴-۶- مهاجرت بین استانی ۱۷۶
- ۸-۴-۷- علل مهاجرت ۱۸۳
- ۸-۴-۸- جمعیت شناور ۱۸۵
- ۸-۴-۹- مهاجران طول عمر ۱۹۱
- ۸-۵-۵- مهاجرت‌های بین‌المللی ۱۹۳
- ۸-۵-۱- تعریف و طبقه‌بندی سازمان ملل از مهاجرت بین‌المللی ۱۹۴
- ۸-۵-۲- سازمان‌ها و مراکز ثبت آمار مهاجرت بین‌المللی ۱۹۵
- ۸-۵-۳- بررسی جمعیت اتباع غیرایرانی (مهاجران خارجی) بر اساس نتایج سرشماری‌ها ۱۹۷
- ۸-۵-۴- فرار مغزها ۲۰۰
- ۸-۵-۵- فرار زن‌ها ۲۰۳
۹. جمعیت شهری و شهرنشینی در ایران ۲۰۵
- ۹-۱- نسبت شهرنشینی ۲۰۷

۲-۹- حجم و رشد جمعیت مناطق شهری کشور.....	۲۰۹
۳-۹- بررسی جمعیت و تعداد شهرهای کشور بر پایه نتایج سرشماری‌ها.....	۲۱۲
۴-۹- توزیع استانی جمعیت شهرنشین در ایران.....	۲۱۴
۵-۹- طبقات جمعیتی شهرهای کشور و تحولات آن.....	۲۱۸
۱۰- بررسی تحولات جمعیتی آبادی‌های کشور بر اساس نتایج سرشماری‌ها.....	۲۲۹
۱-۱۰- تغییرات مفهوم آبادی در سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن.....	۲۳۰
۲-۱- تغییرات تعداد و سهم آبادی‌های کشور.....	۲۳۱
۳-۱- تغییرات جمعیت آبادی‌ها از ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۰.....	۲۳۲
۴-۱۰- تعداد و سهم جمعیت آبادی‌ها.....	۲۳۸
۵-۱۰- تحول جمعیت روستاها به تفکیک طبقات جمعیتی.....	۲۴۰
۶-۱۰- هرم سنی جمعیت مناطق روستایی.....	۲۴۲
۷-۱۰- ساختار سنی جمعیت روستایی.....	۲۴۳
۸-۱۰- خانوار روستایی.....	۲۴۴
۹-۱۰- شاخص‌های جوانی و سالخوردگی جمعیت مناطق روستایی.....	۲۴۶
مرجع‌ها.....	۲۴۹
واژه‌نامه فارسی به انگلیسی.....	۲۵۷

جلد دوم: هم‌پیوندی جمعیت و توسعه

۱۱- تحولات نیروی انسانی و نیروی کار در ایران.....	۲۶۱
۱-۱۱- نسبت وابستگی.....	۲۶۲
۱-۱-۱۱- نسبت وابستگی سنی یا بار تکفل ناخالص.....	۲۶۲
۲-۱-۱۱- نسبت وابستگی کودکی.....	۲۶۲
۳-۱-۱۱- نسبت وابستگی سالمندان.....	۲۶۲
۲-۱۱- جمعیت فعال و میزان مشارکت اقتصادی.....	۲۶۴
۳-۱۱- مفهوم کار.....	۲۶۷

۲۶۸	۴-۱۱- جمعیت بیکار
۲۷۰	۵-۱۱- جمعیت شاغل
۲۷۲	۶-۱۱- میزان مشارکت اقتصادی سن و ویژه
۲۷۵	۷-۱۱- سهم شاغلان در بخش‌های عمده فعالیت
۲۷۸	۸-۱۱- وضع سواد
۲۷۹	۹-۱۱- وضع زناشویی
۲۸۰	۱۰-۱۱- کودکان کار
۲۸۲	۱-۱۰-۱۱- جمعیت کودکان کار در ایران
۲۸۳	۱۰-۱۱- وضع - کودکان
۲۸۴	۱-۱۰-۱۱- جمعیت کودکان
۲۸۷	۱۱-۱۱- طبقه‌بندی استوارد ملی ایران
۲۹۱	۱۲-۱۱- سواد و سطح آن
۲۹۲	۱-۱۲- میزان باسوادی
۲۹۵	۲-۱۲- میزان باسوادی بزرگسالان
۲۹۶	۳-۱۲- میزان محصلان به کل جمعیت شش ساله و بیش‌تر
۲۹۷	۴-۱۲- نسبت دختر به پسر دانش‌آموز
۲۹۸	۵-۱۲- نسبت ناخالص ثبت‌نام
۲۹۸	۶-۱۲- نسبت خالص ثبت‌نام
۲۹۹	۷-۱۲- نسبت ثبت‌نام سن و ویژه
۲۹۹	۸-۱۲- تراکم دانش‌آموز در کلاس
۲۹۹	۹-۱۲- نسبت دانش‌آموز به معلم
۳۰۰	۱۰-۱۲- سطح تحصیلات جمعیت باسواد
۳۰۳	۱۱-۱۲- آموزش عالی
۳۰۶	۱۲-۱۲- فارغ‌التحصیلان آموزش عالی

۱۲-۱۳- سواد اطلاعاتی.....	۳۰۶
۱۲-۱۳-۱- ضریب نفوذ اینترنت و سواد رایانه‌ای.....	۳۰۸
۱۳. جمعیت و آمارهای جنسیت.....	۳۱۱
۱۲-۱- تاریخچه‌ی آمارهای جنسیتی در جهان.....	۳۱۱
۱۳-۲- تاریخچه‌ی آمارهای جنسیتی در ایران.....	۳۱۳
۱۳-۳- تعاریف و مفاهیم (جنس، جنسیت، آمارهای جنسیت و تحلیل‌های جنسیت).....	۳۱۴
۴-۴- مباحث جنسیتی.....	۳۱۵
۳-۴-۱- جمعیت.....	۳۱۶
۱۳-۲-۲- خانواده و نواده.....	۳۱۷
۱۳-۵-۵- تحلیل آمارهای جنسیت در ایران.....	۳۱۸
۱۳-۵-۱- بررسی سرپرست خانوار در ایران.....	۳۱۸
۱۳-۵-۲- میزان بیکاری رایج.....	۳۲۲
۱۴. توسعه، توسعه پایدار و جنسیت.....	۳۳۱
۱۴-۱-۱- توسعه.....	۳۳۱
۱۴-۲-۲- توسعه پایدار.....	۳۳۳
۱۴-۲-۱- جمعیت و الگوی توسعه‌ی انسانی پایدار و شاخص توسعه انسانی.....	۳۳۴
۱۴-۲-۲- رابطه جمعیت با توسعه پایدار و نیازهای مرتبط با آن.....	۳۳۷
۱۴-۲-۳- مراحل انتقال جمعیتی و جایگاه ایران در حال حاضر.....	۳۳۸
۱۴-۲-۴- جمعیت، نیروی انسانی و توسعه.....	۳۴۲
۱۴-۲-۵- جمعیت، بازتوزیع جمعیت و توسعه.....	۳۴۲
۱۴-۲-۶- جمعیت، رشد جمعیت و توسعه.....	۳۴۴
۱۴-۲-۷- جمعیت، محیط‌زیست و توسعه.....	۳۴۵
۱۴-۲-۸- جمعیت، فقر و توسعه اجتماعی.....	۳۴۷
۱۴-۲-۹- جمعیت، تغذیه و غذا.....	۳۴۸

۳۴۹	۱۰-۲-۱۴- جمعیت و آموزش
۳۵۰	۱۱-۲-۱۴- جمعیت و بهداشت عمومی
۳۵۰	۱۲-۲-۱۴- جمعیت، مادران و کودکان سالم
۳۵۱	۱۳-۲-۱۴- جمعیت و مسکن
۳۵۲	۱۴-۲-۱۴- جمعیت و محدودیت منابع آب
۳۵۵	۳-۱۴- استراتژی‌های توسعه
۳۵۷	۱- توسعه هزاره و جمعیت
۳۵۷	۱-۱- تاریخچه اهداف توسعه‌ی هزاره
۳۵۸	۲-۱۵- اهداف توسعه هزاره
۳۶۰	۳-۱۵- اهمیت، اهداف، توسعه هزاره
۳۶۱	۴-۱۵- موقعیت ایران در میان اهداف توسعه هزاره در پایان برنامه (۲۰۱۵ میلادی)
۳۷۱	۱۶- ارزیابی نتایج سرشماری‌ها بر روش‌های جمعیت‌شناسی
۳۷۱	۱-۱۶- روش مستقیم ارزیابی سرشماری
۳۷۲	۱-۱-۱۶- طرح بازشماری
۳۷۲	۲-۱۶- روش غیرمستقیم ارزیابی سرشماری
۳۷۲	۱-۲-۱۶- ارزیابی با استفاده از رشد سالیانه جمعیت
۳۷۳	۲-۲-۱۶- ارزیابی اطلاعات با استفاده از معادله تعادلی
۳۷۶	۳-۱۶- ارزیابی کیفیت داده‌های سرشماری
۳۷۶	۱-۳-۱۶- روش‌های تفصیلی ارزیابی گزارش سن و جنس
۳۹۱	۱۷- ناتوانی و معلولیت
۳۹۲	۱-۱۷- تعاریف و مفاهیم
۳۹۲	۱-۱-۱۷- تعریف معلولیت
۳۹۳	۲-۱-۱۷- تعریف ناتوانی
۳۹۳	۳-۱-۱۷- تعریف ناتوانی در طبقه‌بندی‌های بین‌المللی

۱۷-۲- مزایای مطالعه ناتوانی در سرشماری‌ها.....	۳۹۶
۱۷-۳- محدودیت‌های مطالعه ناتوانی در سرشماری‌ها.....	۳۹۷
۱۷-۴- نگاهی اجمالی به آمارهای معلولیت و ناتوانی در ایران.....	۳۹۷
۱۸. جمعیت و مسکن.....	۴۰۳
۱۸-۱- بررسی آمارهای مسکن در سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن کشور.....	۴۰۴
۱۸-۱-۱- تحولات جمعیت، خانوارها و واحدهای مسکونی.....	۴۰۵
۱۸-۱-۲- شاخص‌های کمی و کیفی مسکن.....	۴۰۹
۱۸-۱-۲-۱- شاخص‌های کمی مسکن.....	۴۰۹
۱۸-۱-۲-۲- شاخص‌های کیفی مسکن.....	۴۱۴
۱۸-۳- چالش‌های اقتصاد مسکن.....	۴۲۱
۱۸-۳-۱- ساختار تولید مسکن.....	۴۲۱
۱۸-۳-۲- نظام تأمین مالی مسکن.....	۴۲۱
۱۸-۳-۳- بهره‌وری زمین مسکن.....	۴۲۱
۱۸-۳-۴- مسکن اجارهای.....	۴۲۲
۱۸-۳-۵- نوسانات بخش مسکن.....	۴۲۲
۱۸-۳-۶- بافت فرسوده مسکن.....	۴۲۳
۱۸-۳-۷- سکونتگاه‌های غیررسمی.....	۴۲۳
۱۸-۳-۸- عمر مفید مسکن.....	۴۲۳
۱۸-۴- راهکارها.....	۴۲۴
۱۹. دین و جمعیت.....	۴۲۷
۱۹-۱- ادیان و جمعیت.....	۴۲۸
۱۹-۲- جمعیت ایران برحسب دین.....	۴۳۰
۲۰. سیاست‌های جمعیتی.....	۴۳۷
۲۰-۱- تعریف سیاست جمعیتی.....	۴۳۸

- ۲-۲۰- نظریات متفکران جمعیتی..... ۴۳۹
- ۳-۲۰- تقسیم‌بندی سیاست‌های جمعیتی..... ۴۴۳
- ۴-۲۰- تجارب سیاست‌گذاری برخی کشورها..... ۴۴۶
- ۴-۲۰-۱- فرانسه..... ۴۴۶
- ۴-۲۰-۲- شوروی..... ۴۴۶
- ۴-۲۰-۳- چین..... ۴۴۶
- ۴-۲۰-۴- ژاپن..... ۴۴۷
- ۵-۲۰- مطالعات سازمان ملل در مورد سیاست‌های جمعیتی کشورها..... ۴۴۹
- ۶-۲۰- سیاست‌ها، جمعیتی و تنظیم خانواده..... ۴۵۰
- ۶-۲۰-۱- بازچرخش جمعیت خانواده در جهان..... ۴۵۰
- ۶-۲۰-۲- تاریخچه تنظیم خانواده در ایران..... ۴۵۱
- ۶-۲۰-۳- فعالیت‌های برنامه‌نظم خانواده در ایران..... ۴۵۴
- ۲۱- آینده‌نگری جمعیت..... ۴۶۱
- ۲۱-۱- پیش‌بینی جمعیت ایران به تفکیک منطقه شهری و روستایی تا سال ۱۴۲۰..... ۴۶۳
- ۲۱-۲- داده‌های اولیه لازم برای پیش‌بینی‌های جمعیتی..... ۴۶۳
- ۲۱-۲-۱- جمعیت برحسب ترکیب سنی و جنسی حاصل از سرشماری‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۹۰..... ۴۶۴
- ۲۱-۲-۲- سطح باروری..... ۴۶۴
- ۲۱-۲-۳- سطح مرگ‌ومیر..... ۴۶۶
- ۲۱-۲-۴- مهاجرت و تغییرات آن..... ۴۶۷
- ۲۱-۳- پیش‌بینی‌های جمعیتی..... ۴۶۷
- ۲۱-۳-۱- سناریوی اول پیش‌بینی..... ۴۶۷
- ۲۱-۳-۲- سناریوی دوم پیش‌بینی..... ۴۷۵
- ۲۱-۳-۳- سناریوی سوم پیش‌بینی..... ۴۷۷
- ۲۱-۴- پیش‌بینی جمعیت در برنامه ششم کشور..... ۴۷۹

۴۷۹	۱-۴-۲۱- سناریوهای پیشنهادی.....
۴۸۰	۲-۴-۲۱- میزان رشد جمعیت کشور.....
۴۸۳	۳-۴-۲۱- جمعیت‌های شهری و روستایی.....
۴۸۴	۴-۴-۲۱- سطح باروری.....
۴۸۴	۵-۴-۲۱- سطح مرگ‌ومیر.....
۴۹۱	۲۲. جایگاه جمعیت‌شناسی در برنامه‌ریزی‌های اقتصادی - اجتماعی.....
۴۹۲	۱-۱-۲۲- اهم مباحث مرتبط با برنامه‌ریزی جمعیت.....
۴۹۳	۱-۱-۲۲- جمعیت و برنامه‌ریزی برای امنیت غذایی و منابع آب شرب.....
۴۹۶	۲-۱-۲۲- جمعیت و برنامه‌ریزی آموزشی.....
۴۹۷	۳-۱-۲۲- جمعیت و برنامه‌ریزی منابع نیروی انسانی.....
۴۹۸	۴-۱-۲۲- جمعیت و برنامه‌ریزی سلامت.....
۴۹۹	۵-۱-۲۲- جمعیت و برنامه‌ریزی درآمد.....
۵۰۱	۶-۱-۲۲- جمعیت و برنامه‌ریزی سبزی.....
۵۰۱	۷-۱-۲۲- جمعیت و آمایش سرزمین.....
۵۰۳	۸-۱-۲۲- جمعیت و برنامه‌ریزی سیاسی.....
۵۰۳	۸-۱-۲۲- جمعیت و برنامه‌ریزی منابع و محیط‌زیست.....
۵۰۷	۹-۱-۲۲- نقش آمار در برنامه‌ریزی و مطالعات جمعیت‌شناختی.....
	۲۳. معرفی بسته‌های نرم‌افزار جمعیتی در زمینه برآورد شاخص‌های باروری و مرگ‌ومیر و
۵۱۱	پیش‌بینی جمعیت.....
۵۱۱	۱-۲۳- مقدمه.....
۵۱۲	۲-۲۳- معرفی اجمالی بسته‌های نرم‌افزاری جمعیتی.....
۵۲۲	۳-۲۳- معرفی نرم‌افزارهای مورد استفاده‌ی سازمان‌های بین‌المللی بخش جمعیت سازمان ملل.....
۵۳۹	مرجع‌ها.....
۵۴۷	واژه‌نامه فارسی به انگلیسی.....

فهرست جداول

جدول ۱-۱- جمعیت استان‌های کشور در حوالی سال ۱۳۲۰.....	۴
جدول ۲-۱- نام و جمعیت شهرهای کشور در حوالی سال ۱۳۲۰.....	۶
جدول ۳-۱- برآورد جمعیت ایران در سال‌های قبل از ۱۳۳۵.....	۱۰
جدول ۴-۱- جمعیت کشور به تفکیک مناطق شهری و روستایی از سال ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۰.....	۱۲
جدول ۵-۱- متوسط رشد سالانه جمعیت کشور به تفکیک مناطق شهری و روستایی از ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۰.....	۱۲
جدول ۶-۱- جمعیت مساحت و تراکم نسبی جمعیت کشور به تفکیک استان در سال ۱۳۹۰.....	۱۵
جدول ۷-۱- مساحت و تراکم کثرتی به تفکیک استان در سرشماری سال ۱۳۹۰.....	۱۶
جدول ۸-۱- جمعیت کشور به تفکیک استان در سرشماری‌های ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۰.....	۱۷
جدول ۹-۱- توزیع نسبی جمعیت کشور به تفکیک استان در سرشماری‌های سال ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۰.....	۱۸
جدول ۱۰-۱- متوسط رشد سالانه جمعیت کشور به تفکیک استان در فاصله سرشماری‌ها.....	۱۹
جدول ۱۱-۱- جمعیت و ارتفاع کلان‌شهرها، سطح دریا در سال ۱۳۹۰.....	۲۱
جدول ۱۲-۱- جمعیت و ارتفاع مراکز استان‌ها، سطح دریا در سال ۱۳۹۰.....	۲۲
جدول ۱-۳- توزیع نسبی جمعیت در گروه‌های سنی به تفکیک استان در سال‌های ۱۳۳۵ و ۱۳۹۰.....	۴۵
جدول ۲-۳- اندازه تست ورتهایم از سرشماری ایران از ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۰.....	۴۶
جدول ۳-۳- نسبت جمعیت کمتر از ۱۵ ساله کشور برحسب استان از ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۰.....	۴۸
جدول ۴-۳- توزیع نسبی جمعیت ۶۵ ساله و بیشتر کشور برحسب استان از ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۰.....	۵۲
جدول ۵-۳- میانه سنی جمعیت کشور به تفکیک جنس از ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۰.....	۵۳
جدول ۶-۳- نسبت جمعیت کمتر از ۵ ساله به کل جمعیت کشور از ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۰.....	۵۴
جدول ۷-۳- میانگین سنی جمعیت ایران به تفکیک جنس از ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۰.....	۵۶
جدول ۸-۳- نسبت جنسی جمعیت کشور به تفکیک مناطق شهری و روستایی از ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۰.....	۵۸